

INTERVIEW

MOUNIR SAMUEL

De walvis kan ons redden

Mounir Samuel reisde als correspondent de wereld over en ondervond de gevolgen van de klimaatverandering aan den lijve. In *Jona zonder walvis* zet hij de harde feiten op een rij, én presenteert hij een concreet actieplan. Een profetisch boek, dat conclusies trekt die we liever niet willen horen, maar die we wel móeten horen. Want nu kunnen we die profetie nog beïnvloeden.

MIRJAM MULDER

De auteur wilde dit boek eigenlijk helemaal niet schrijven, en probeerde het

onderwerp lange tijd uit de weg te gaan. Tot dat niet meer kon. 'Ik ben iemand die altijd grote problemen aan elkaar koppelt, en dan zou je het allergrootste probleem van dit moment niet behandelen! Dat vond ik heel gek,' vertelt hij. Het keerpunt kwam vorig jaar zomer. 'Ik ging naar Siwa, een oase in Egypte, waar ik bleef zitten tot ik genoeg gebroken was om niet meer weg te rennen als een koppige Jona. Toen kwam ook nog eens lockdown na lockdown, en was mijn relatie uit, dus ik had een heerlijk gebroken hart en de tijd om dag en nacht alleen maar met vreselijke documentaires, rapportages, overheidsrapporten en wetenschappelijke papers bezig te zijn.'

De titel *Jona zonder walvis* komt op meerdere manieren terug in het boek. Kun je toelichten wat die voor jou betekent?

'Het verhaal van Jona gaat over een koppige, rebelse profeet die

met een boodschap van God naar Ninevé moet gaan – op dat moment de grootste en machtigste stad ter wereld, die zich schuldig maakt aan alles wat wij nu ook doen, dus ik vind Nederland ook het nieuwe Ninevé. Maar in plaats van naar Ninevé te gaan, loopt hij keihard de andere kant op, zoals wij ook weglopen voor onze taak om de waarheid onder ogen te komen en tot handelen over te gaan. Vervolgens komt Jona op een schip in een storm terecht en wordt hij overboord gegooid, waarna hij wordt gered door een hele grote vis. Laat nu blijken dat de walvis een van onze concrete, natuurlijke oplossingen voor de klimaatramp is! Alleen zijn er bijna geen walvissen meer over. Ergo, wij zijn een hele hoop Jona's en er is niet eens meer een walvis om ons te redden voor de zondvloed die op ons afkomt.'

'System change begint met story change,' citeer je activist Raki Ap in het boek. Is dat waarom je verhalen als dat van Jona gebruikt?

'Ik heb de Bijbel aangehaald, omdat ik zocht naar een groter overkoepelend verhaal dat deze ramp goed samenvat, maar ook hoop biedt. Want Ninevé werd gered. Ik gebruik ook het verhaal van Jozef de Dromenkoning, hoe hij uiteindelijk Egypte voorbereidt op de komst van een hongersnood. Die hongersnood was ook onvermijdelijk, de droogte kwam, die werd niet opgelost

door Jozef. Wij weten ook dat er iets op ons afkomt en we zijn er niet op voorbereid, willen ons niet voorbereiden, en dat vind ik echt bewust onbekwaam. Dus daarom wilde ik die grote Bijbelse verhalen gebruiken om deze grote menselijke tragedie te vatten, maar ook om ons van hoop en een nieuw perspectief te voorzien.'

Je haalt ook gebeurtenissen uit het verleden aan, met het idee: alles wat is gebeurd, zal weer gebeuren.

'Ja, de geschiedenis herhaalt zich, maar leren we zijn lessen wel? Dat zie ik ook in mijn eigen leven: als je een les niet leert, dan moet je hem steeds harder leren, tot je op een breukpunt komt. Dat is wat we nu ook aan het doen zijn. We hebben een hele hoop lessen kunnen leren: uit de Holocaust, uit Tsjernobyl, uit Fukushima, uit de oorlog nu in Oekraïne en onze energieafhankelijkheid van Rusland... Ik kan nog honderd andere rampen noemen, die ons toch een les zouden moeten leren, maar die leren we niet. Nu komt er dus een accumulatie van al die geschiedenislessen in één keer. En stevenen we af op een soort Hunger Games 2.0-situatie.'

Denk je dat die grote ramp nodig is om uiteindelijk die les te leren?

'Nou, ik hoop dat we die les iets eerder gaan leren dan dat de ramp zich compleet aftekent

'Niemand wil het echt pijnlijke gesprek voeren: gaan we Zeeland opgeven, ja of nee?'

'Wij zijn een hele hoop Jona's en er is niet eens meer een walvis om ons te redden.'

INTERVIEW

– want hij tekent zich al af. Hij maakt elke dag slachtoffers, laten we dat niet vergeten. Je hoeft alleen maar je nieuws-app te openen om dat te zien: tweehonderd doden door modderstromen hier, hittegolf daar, bosbranden zus en hongersnoden zo... die zijn allemaal klimaatgerelateerd. Ook hier in Nederland hebben we al vier doden rechtstreeks aan Eunice te danken. Dat er in Limburg geen doden zijn gevallen was een wonder. Orkaan Irma op Sint-Maarten was ook echt onze klimaatramp, dat is ook onderdeel van Nederland, dat vergeten we altijd maar voor het gemak. Dus de vraag is: over welke ramp hebben we het? De rampen nu van elke dag al, of hebben we het over die grote tsunami die straks op ons land afkomt? Is dat de ramp waar we op gaan wachten? Lijkt mij niet slim. Ik wil hem niet afwachten in ieder geval.'

In het boek leg je uit hoe cruciaal de oceanen zijn voor ons ecosysteem, terwijl we het daar maar weinig over hebben. Wat is het belangrijkste om te weten?

'Dat onze zuurstofvoorziening er volledig van afhankelijk is. En dat de visserij op alle fronten ons

menselijk bestaan bedreigt. Een dode zee betekent letterlijk een dode aarde.

'Er zijn in de oceanen nog steeds dieren die we niet eens kennen, en we zijn het helemaal aan het vernietigen. We hebben geen enkel idee wat daarvan de gevolgen zijn, terwijl onze zuurstof veel meer afhankelijk is van de oceaan, dan van bomen op het land. Met elke vis die je eet, staat letterlijk je eigen zuurstofvoorziening op het spel. Die complexiteit hebben we nog nauwelijks door. We weten bijvoorbeeld pas net een beetje hoe koraal werkt, en dat is nu al massaal dood. Je zou dus denken dat we met z'n allen een enorme pas op de plaats moeten maken, en zeggen: "Wacht, wat gebeurt hier en wat zijn daarvan de consequenties?" Maar intussen dendert die trein door. En die trein is inmiddels een TGV, een vliegtuig, een raket geworden.'

Mounir Samuel,
Jona zonder walvis.
Een profetie voor Nederland, Uitgeverij Nieuw Amsterdam, 192 pagina's (€ 17,99)

Je biedt ook een concreet actieplan aan in het boek. In het kort, wat kunnen we doen?

'Alsjeblieft anders stemmen. Dat is één. Ten tweede een klimaatfonds opzetten dat daadwerkelijk de lasten eerlijk verdeelt. Ten derde de rijkste schouders en de vervuilers belasten. Ten vierde

MOUNIR SAMUEL

NIENKE VAN DENDEREN

'We moeten een klimaatfonds opzetten dat daadwerkelijk de lasten eerlijk verdeelt.'

klimaatbeleid niet zien als een economisch schaalvoordeel of een volgend verdienmodel, maar als een absolute noodzakelijkheid waarbij juist de zwakken in de samenleving moeten worden voorbereid en beschermd. En natuurlijk mijn politieke manifest aan het eind van het boek uitvoeren: een Nationaal Actiecomité Klimaat opzetten. Dan zijn we al een eind. 'Ik heb dat actieplan toegevoegd, omdat ik merk dat iedereen het over systeemverandering heeft, maar dat niemand dat concreet invult. Daardoor wordt dat een holle term, die geen gevolgtrekking heeft en waar niemand zich aan kan verbinden. Want zo'n manifest is er nog niet en wordt ook niet door de politiek gegeven, zelfs niet door de groene partijen. Niemand wil het echt pijnlijke gesprek voeren: gaan we Zeeland opgeven ja of nee? Hoe gaan we de Randstad redden, willen we de Randstad redden, kunnen we de Randstad redden? Daar hebben we het niet over, maar dat moet wel, anders heb je straks die keuze niet meer. Nieuw-Zeeland heeft dat bijvoorbeeld wel gedaan, en is nu al begonnen met het herplaatsen van mensen en het aanpassen van het land aan de stijging van de zeespiegel. Daar kunnen wij een voorbeeld aan nemen.'

WALVISWEETJES

1. Een potvis slaat gedurende zijn leven gemiddeld 33 ton CO₂ op (als de mens daar niet vroegtijdig een einde aan maakt). Dat staat gelijk aan 231 keer van Amsterdam naar Parijs vliegen. Al die CO₂ wordt bij een natuurlijke dood naar de bodem van de oceaan afgevoerd, waar het eeuwig kan blijven liggen.
2. Walvissen en dolfijnen bemesten de 'bovengrond' van de oceaan met hun ontlasting, waardoor er fytoplankton kan groeien. Deze micro-algen slaan niet alleen veel CO₂ op, maar produceren naar schatting ook 50 tot 85 procent van de zuurstof op aarde. 1 procent meer fytoplankton op zee staat gelijk aan de zuurstofwinst van 2 miljard volwassen bomen per jaar.